

Magtubu to Pol li bijñ Epêsiñjêñê Kwôlo kôl kwôli magtubu to Pol li hen

Nêm elê tôre wôô iyônġ cêgi Jêsu Krist a ná, églisñjêñê ka bi bôrji sa *Krist a kwône ô tumô tumô bô emê wo Asi a wo kemnêñġ ba na sa iyé Turki hen. Eglisñjêñê bay ka kêm hen bijñ dô perêrji a, añ to Epês a ná, na to nêm kwôlê diyañ. Kergare tori toñ ulê béré to têê subu to Pol ô hen na, ôbi ô Epês a añ mô ya li elê subu (Jé lê bay jé 19: 1, 20: 1). Sapitre 3:1 kwôy sapitre 4: 1 ná, kôl wo Pol ré li magtubu hende to hen bijñ Epêsiñjêñê na kirijña ôbi ré bañ dañgay a. To ôbi li bijñ kamañ ka Pilip a men, Pilémô men, Kwolôs a a men hen kôba, na dañgay a a ôbi ré li bijñ hen men.

Kwôlo ôbi kôlji bô magtubu tori hende to hen na, gel wo ôbi ré li bijñ na gawrê kwône dġiba, ré na kamañ ka Epês a piniji mera ré. Mawi kwôlo bô magtubu hende to hen a nà: Gengé wo nañ kwini wo Emen genge. Bô gengé bi wo hen na, kôl na wo Emen ré sa dayê aña derômarañ a nañ ka sa terare a nà kêm añ bi ôbi sarji ré na pôn nêñ hari, ôbi a na Krist. (Sapitre 1: 10.)

Sapitre 1:1-2 na, Pol kôl kwôlê dê dôriñġ tumô magtubu tôri hende to hen men, sapitre 6: 21-24 na, ôbi kôl kwôlê dê deriñġ kebre men. Kwôlê woñ gelé wo ôbi li bô magtubu tori hende to hen na, ôbi soderéri kirijñ wôô.

1. Sapitre 1: 3 kwôy sapitre 3: 21 nà, ôbi kôl na kwôli aña dġê kirijñ ka Emen li wô sarna nañ geré wo Jêsu Krist hen dema ré dô kwôli bijñare nañ Jêsu Krist men, nañ bay ayê bôô a men. Men, gel dayê wo Emen ré day Jubñê nañ ßijñé na Jubñê ré hen pôn bi ré yi ßijñé kari.

2. Sapitre 4: 1 kwôy sapitre 6: 20 na, Pol kôliñ Epêsiñê bi jé lêreji ré yi kwo kôrbi wô biñare to bay biñ nañ Jésu Krist hen. Ôbi a na hal woji bô églis a men, nañ megêrji bay ayê bôô men, nañ ðiñé ka bô iyére toji a men, nañ ðiñé ka nô a men.

Bô magtubu tori hende to hen na, Pol pô are subu wô kôliñ kwôli biñare to bay ayê bôô. Anğajñ gengé ka tumô ba, na kurôngi yi gawra añ Jésu Krist a na sari men, bay ayê bôô na yi men, anğajñ gengé ka wôô ba, na iyére añ Jésu Krist a na keram wo bay ðiñ tebre, anğajñ gengé ka subi ba, na enğé yi añ Jésu Krist a yé môñ iba iyôn men, églis a yé môñ iyore iyôn men. Añ gel wo hena bay ayê bôô ré ði yirji yôd kwôy yi Kelma woji wo pôn hen né ba, biñare ré nañ kwôy.

Dosé to Pol liñ ðiñé ka Emen ka Epês

¹ Nôbi, Pol *ôbi jé wo Krist Jésu nañ bô geyé wo Emen.

En li magtubu hende to hen béñge kenbay ðiñé ka Emen ka Epês a. Kenbay ka ken ðebu gerañ tô biñare tonje a nañ Jésu Krist hen. ² Bi bô derê nañ bô jalê wo lbarna Emen nañ kwo Kelma Jésu Krist baa nañ ken.

Derê wo kwari nañ wo Emen li nañ ðiñé kibi Krist

³ Ayênange kibi Emen wo na Emen wo Kelma wona Jésu Krist men, na lbari a men hen wôsa ôbi li dô nañ na nañ anğa dôri ka gay gay kañ Tunu ka hena derômaran a. Ôbi béna hen iyôn wô wo nana biñ nañ Jésu Krist. ⁴ Pa dema Emen na ré ði tô terare tô na, ôbi na terêna bi nana yi ðiñé kari wô biñare to nana biñ nañ Krist hen añ bi nana yiñ ðiñé ka yi nañ jengêrji men, ka ani kani ka habiñ nañ yirji a a men tiri a. ⁵ Na wô geyé wo ôbi geyéna hen aña ôbi na ré genge ca tumô bi nana yiñ kamni sa kibi anğa Jésu Krist li hen. Añ na bô geyé wori aña ôbi ré liñ are

bay ka hen béna hen. ⁶ Ôbi li hen iyôɲ bi nana ay kibri wô bô derê wori bi wo d̄ê kirijɲ hen. Derê wori bi wo hen na, ôbi béna na d̄éɲ iyôɲ wôsa nana bijɲ naɲ Kemari wo ôbi geyri hen.

⁷ Wô bijɲare to nana bijɲ naɲ Kemari bi wo hen aɲa ôbi ré têbe sarna naɲ kwôbri Kemari bi wo hen aɲ d̄ijɲ bôri jal sa têrijɲ tona a aɲ na hen iyôɲ aɲa ôbi ré geléna damɲay derê wori hen. ⁸ Derê wori bi wo hen na, ôbi béna damaɲ men, béna tu melênê wo gay gay men, ermé wo dôri a men. ⁹ Aɲ bi nana hôn aɲga yi kini uwôbêrji a ka ôbi na genge ca bi d̄iré sa lê naɲ geré wo Krist, kwo Emen dôri hen hen. ¹⁰ Gengé wori bi wo hen na, na wo kirijɲa wulêri sa nêmba, d̄iré sa dayê aɲga derômaraj a naɲ ka sa terare a nà kêm aɲ bi Krist, kwo Emen dôri hen pôn nêɲ ré yi ôbi sarji.

¹¹ Men, sa kibi bijɲare to nana bijɲ naɲ Krist hen aɲa Emen na ré terêna ca tumô naɲ gengé wori. Na gengé wo ôbi na genge men, na gey a men aɲa ôbi ré lijɲ are bay ka kêm hen. ¹² Iyôɲ ba, nabay ka nana bi bôrna tumô sa Krist a nijɲ hen na, ayê kibi damɲare to Emen yi wô sarni.

¹³ Kenbay kôba, kirijɲa na ken toy béré wo gengijɲ sa kwôlê wojɲ tiri wo gengijɲ sa Kwôlo Dôri wo gôlijɲ naɲ ken hen na, ken bi bôrɲge sa Krist a aɲa Emen né talêɲge are yerɲge a hen. Aɲga ôbi talêɲge yerɲge a hen bay a na Tunu toɲ hendi bô bôrê to ôbi na genge d̄iré béɲge hen. Aɲ ré gel wo nana na kari. ¹⁴ Tunu hende to hen a na ari ɲjé ka tumô ka Emen genge d̄iré sa bijɲ b̄ijé kari hen. Iyôɲ ba, naa sa ɲjé tô ari ɲjé ka baa hen kirijɲa Emen a sa derêna kibi habré a yôd aɲ hen. Iyôɲ ba, na ayêɲge kibi damɲare tori.

Pol uwôl Emen wô bay ayê bôb ka Epês

¹⁵ Na tôri bi wo hen aña, kirijna ené toy wo kené ay bônge bijñ Kelma Jésu men, kené pur ðijné ka Emen a men na, ¹⁶ en liri dosé kwôy kwôy wô sarñge. Kirijna en uwôl Emen na, en uwôli wô sarñge men ¹⁷ bi Emen wo Kelma wona Jésu Krist wo na Ibarna woñ ôbi hini emê hen bi ré béñge tu melênê nañ geré wo Tini to a yêgê sari béñge hen men, ka hônijñni derê a men hen. ¹⁸ Men, en uwôli bi turñge ré jôrijñ sa aña ken ði bônge sara ka ôbi uwôgênge kwôlijñ hen men, en uwôli bi kené hôn dampñay aña dôri ka gay gay ka Emen na genge ðiré bijñ ðijné kari hen. ¹⁹ Men, en gey bi kené hôn néé wori wo ðê kirijñ wo li jé yerna nabay ka nana bi bôrna sari a hen. ²⁰ Na néé bi wo pôn hen a Emen na ré bi Krist na jijñ sijñ kamñê añ sa biri ô merê sa kôbri woñ gusurô a derômarañ a hen. ²¹ Na kirijñ bay ka hen a Emen né ðiri sa tunu to gay gay to ôrijñ nañ tôô hen men, to ôrijñ nañ néé wo gay gay kêma men. Men, sa kenare to gay gay a hen men, ðere sa ka gôlijñ sa kirijñ a a men. Men, sa hini wo yôñ yôñ woñ dampñare wo uwôgijñ haw na, mera ré nijba, kwo a uwôgijñ tôre cêgê a men hen.

²² Men, Emen biri are kêma kôbri a bi ôbi ré ôm sarji. Mega wo ôbi biri are kêma kôbri a bi ôbi ré ôm sarji hen iyôñ na, ôbi biri yi Kelma sa églis a a men. ²³ Hende a na yiri wôsa na bôre a a ðijné ré hônijñ Krist men, gelijñ hal wori kêma men. Mega wo yi Krist bi a kôba, nana hônijñ Emen men, gelijñ hal wori kêma men hen iyôñ.

2

Emen gôlijñ nañ ðijné nañ bô derê wori

¹ Ca ba, na ken yi môñ temay gawré iyôñ wô kibi bê wo ken bijñ Emen kwôlê ré hen men, wô kibi têrijñ tonje a men. ² Ca ba, jé lêreñge na habijñ mega jé lê ðijné ka sa

terare a nà habiñ hen iyôñ men, na jé lê dami wo tunu to habiñ toñ hendi néé to bô kal a hen a, na kené ô tôre a men, na hende a lê jé haw hen bô ðiñé kañ bay nariñay Emen kwôlê hen a men. ³ Nibay kêm na nini yi mega ðiñé bay ka hen men. Wôsa kirina na nini liñ anga bôrni na gey hen men, ka ermé woni na yi sara hen a men. Wôsa na nana yêñ na bô habrê a. Añ ré niné geliñ gusiñ tô bô tarê wo Emen a wô kibi jé lêreni bi wo iyôñgi bi wo hen mega ðiñé iyôñ men.

⁴ Nijba, Emen na, bô tuña tona damañ men, ôbi geyéna damañ a men. ⁵ Tôri bi wo hen a, nabay na nana yi môñ temay gawrê iyôñ wô kibi têriñ tona. Añ yi mega Emen ré béna na nana ji si kamñê a nañ Krist iyôñ men. Na tiri, na nañ bô derê wori a, ôbi ré gôliñ nañ ken ðéñ iyôñ hen. ⁶ Wô kibi biñare to nana biñ nañ Krist hen na, ôbi bi nana ji si kamñê nañ ði ðem hen men, hô ðéna bi nana ô emê iyére nañ ði derômarañ a a men. ⁷ Ôbi li nañ na hen iyôñ bi ðiré geliñ ðiñé ka ré era hen bô derê wori wo ðê kirin wo ðiré li nañ na, nañ geré wo Jésu Krist hen. ⁸ Na tiri, Emen gôliñ nañ ken nañ bô derê wori men, wô sa kibi anga Jésu li hen a men. Na wô kibi lê angañge ka dôri a kené gôliñ hen né, nijba, Emen béñge na ðéñ iyôñ. ⁹ Ka kelé yañ ba, ré na sa kibi jé lêrenge wo dôri aña Emen né gôliñ nañ ken hen. A iyôñ ba, kwôni a nê mê dê dengôri sara ré pa pa. ¹⁰ Na tiri, na Emen bi a hô ðéna wô kibi biñare to nana biñ nañ Jésu Krist hen bi nana liñ anga dôri ka gay gay. Añ anga dôri bay ka hen na, ôbi na ðu sa têrji tumô bi nana sa li.

Bay ayê bô kêm biñ pôn tô Jésu Krist a

¹¹ Kenbay ba, ken yêñ Jub ré. Nijba, bi bôñge jibéñge sa anga na sa sarñge a hen. Jubñê uwôge yirji bay walê keñ añ kenbay ba, bay uwôgêñge bay walê keñ né. Nijba,

walê keñ bi wo hen na, na anğa kôbi gawra a lê mera. Iyôñ ba, kenbay ka kena Jubñê ré bay ka hen na, erménge sa kwôlo na: ¹² Wôsa wulê bi wo hen na, na ken kelañ nañ *Krist men, na ken nê m yé perê ðiñé ka Emen na cobji hen né men, anğa Emen na genge ðiré biji sa kibi dayê wo ôbi na dayji nañ ði hen na, ken ða kwa a ré a men. Men, anğa na kené bijn bônge sara na nañ men, Emen kôba, na ken hôni ré a men. ¹³ Nijba, haw hen sa kibi bijnare tonge nañ Jêsu Krist na, kenbay ka ca ba, na ken kelañ nañ Emen hen na, haw hen ba, ken ða nañ ði sa kibi temay Krist to ayiñ yiri liñ sarga hen. ¹⁴ Wôsa na wô sari aña nana môriñ nañ bô jalê hen. Réba ca ba, Jubñê nañ ðiñé ka na Jubñê ré hen, na nana ðiñé ka gay gay, nijba, ôbi li aña nana yi tô yê wo pôn. Men, ca ba, dôriñare na uwôl gurô perêrna nijba, ôbi mène dôriñare hende to hen aña nañ temayri. ¹⁵ Ôbi mène tôô to Jubñê nañ anğa gay gay ka bay genge hen aña ðiré dayiñ Jubñê nañ ðiñé ka na Jubñê ré hen pôn aña bay ré yi ðiñé ka gay gay ré niñ. Men, bay ré hô yi tô môñ wo kôrbi sa kibi bijnare to bay bijn nañ ði hen. Na hen iyôñ a ôbi ré bi bô jalê yi perêrji a men. ¹⁶ Sa kibi temare to Krist ma sa gurô tagelê hen na, ôbi mène dôriñare to na yi perêrji a hen aña men, dayji bi bay yi kurôngi yi wo pôn men, hô biji pôn nañ Emen a men. ¹⁷ Na ôbi á, Krist, kwo Emen dôri hen ré era sa uwôl béré Kwôlo Dôri wo kôl kwôli bô jalê béñge kenbay ka kena Jubñê ré ka na ken kelañ nañ Emen hen men, bijn Jubñê ka na ða nañ ði hen a men. ¹⁸ Wôsa na sa kibi anğa Krist li hen aña nabay Jubñê nañ ðiñé ka na Jubñê ré hen kê m, nana nê mê uso ða ligi Emen Iba ðiñé a ðem nañ néé wo Tunu toñ hendi bô bôre hende to pôn hen.

¹⁹ Ôbi a, haw hen kené na kergê ka hena kelañ ré niñ, nijba, kena kam iyére mega kwo ðiñé ka Emen iyôñ men,

ken yiɲ kam Emen a men hen. ²⁰ Wôsa bay jé naɲ bay kibi Emen a yé mega tô iyére to ɗiɲ aɲ kenbay kena gerem wo bay jubu sara. Iyére hende to hen na, Krist a na keram wo bay ɗiɲ tebre. ²¹ Men, na sa kibri aɲa iyére hende to hen ré môriɲ geraɲ hen men, ôbi buru ɗiɲ ɗébu tumô tumô bi ré yi iyéy Emen to ré yi naɲ jengêre wô kibi Emen. ²² Biɲare to ken biɲ naɲ Krist hen na, kenbay kôba, ken yi môɲ gerem wo bay jibiɲ iyére iyôɲ naɲ bay ayé bôô kêm bi kené yiɲ iyére to Tini Emen mô bô hen.

3

Jé wo Pol li wô sa ɗiɲé ka na Jubɲê ré hen

¹ Na wô bi wo hen aɲa, ené uwôl Emen wô sarɲge, nôbi Pol wo en yi dangay a wô kibi Jésu Krist hen men, wô sarɲge kenbay ka kena Jubɲê ré hen a men. ² Wôsa en hôn wo na kené toy mega wo Emen a ré ben jé bi wo hen naɲ bô derê wori bi ené li wô sarɲge. ³ Ôbi yêge sa aɲga yi naɲ kini uwôbêrji hen ben bi ené hôn. Na are bay ka ôbi yêge sarji ben hen aɲa, ené li kwôliji bô magtubu a dê béɲge hen. ⁴ Hena kené dêɲse ba, ka henê mega wo kwôlo yi naɲ kini uwôbêri wo gengiɲ sa Jésu Krist hen na, ené hôn dô. ⁵ Kwôlo yi naɲ kini uwôbêri wo gengiɲ sa Jésu Krist bi wo hen na, tumô ba, Emen na yêge sa kwôlê bi wo hen biɲ ɗiɲé ka tumô hen ré niɲba, haw hen naɲ geré wo Tini na, ôbi yêge sa kwôlê bi wo hen biɲ bay jé naɲ bay kibri ka ôbi na ɗiɲi naɲ jengêrji hen. ⁶ Kwôlo Emen yêge sari bi wo hen na, na wo naɲ geré wo Kwôlo Dôri na, ɗiɲé ka na Jubɲê ré hen ré uwôɲ derê wo Jubɲê uwôɲ hen men. Men, bay na kurôɲgi yi wo pôn naɲ ci men. Aɲ sa biɲare tona naɲ Jésu Krist na, aɲga Emen genge ɗiré biɲ Jubɲê hen kôba, bay uwôɲ naɲ ci men. ⁷ Emen naɲ bô derê wori a ré ben bi ené yi mana wori naɲ néé wori

bi ené uwôlij̄n béré Kwôlo Dôri. ⁸ Perê ðijné ka Emen a kêm hen na, nôbi ena ani ré wojn kwôy nij̄ba, Emen li dô naj̄n en aj̄n ben bi ené kôlij̄n kwôli derê wo ðê kirij̄n wo na uwôjn tô *Krist, kwo Emen dôri hen hen bij̄n ðijné ka na Jubjê ré hen. ⁹ Aj̄n bi ené bi ðijné kêm ré hôn wo iyej̄n a aŋga yi kini uwôbêrji a ka Emen na genge ðiré lê hen ré yé môj môj ba? Na ôbi á, Emen wojn ôbi ðé are kêm hen, na gem are bay ka yi naj̄n kini uwôbêrji hen naj̄n ði tô. ¹⁰ Aj̄n sa kibi églis na, ðijné ka ôrij̄n naj̄n tôô men, bay néé a men, ka derômaraj̄n a ré hônijn̄ tu melênê wo Emen wo gay gay hen. ¹¹ Ôbi li hen iyôj̄n naj̄n ermé kwôlo ôbi na erem ca dema tô terare na ré ðijn̄ tô hen, aj̄na Jésu Krist Kelma wona ré sa li hen. ¹² Wôsa nana bij̄n pôn naj̄n Krist, sa kibi aŋga ôbi li hen a men, aj̄na nana nê m erê ligi Emen a naj̄n bôô pôn hen. ¹³ Ôbi á, ené sôm sarŋge a bi yerŋge ré ilêŋge wô gusijn̄ to ené gelijn̄ wô sarŋge hen né. Wôsa gusijn̄ hende to en gelijn̄ hen na, a sajn̄ naj̄n derê wo dami béŋge.

Peré wo Krist peréna

¹⁴ Na wô sa bi wo hen aj̄na, ené jubu guban tumô uwôlij̄n Ibarna Emen hen. ¹⁵ Na sa kibi Ibarna Emen bi aj̄na tô yê ðijné ka derômaraj̄n a naj̄n ka sa terare a na ré yijn̄ ya hen. ¹⁶ Wôsa Emen naj̄n damj̄nay aŋga dôri gay gay ka ôbi bij̄n ðijné ôbi á, ené uwôli bi Tini ré béŋge néé bi kené ðirijn̄ bôrŋge iyêre dem aj̄na kené yijn̄ bay ayê bôô ka ðebu geraŋ tô. ¹⁷ Men, en uwôli bi sa kibi ayê bôô wonje na, Krist ré mô bôrŋge a yôd. Men, en uwôli bi kené pur Emen men, kené pur megêrŋge a men. Ôbi a yé môj̄n hanêrŋge wo tôbij̄n tôj̄ iyôj̄n men, môj̄n iyêre to tôre ðijn̄ dô iyôj̄n a men hen. ¹⁸ Na ôbi dema kenbay naj̄n megêrŋge bay ayê bôô ka kwôni hen, kené hônijn̄ peré wo Krist ré peréna hen na, ré dami ðê kirij̄n wo kwari ré naj̄n. ¹⁹ Men, en uwôli bi kené

hôn peré wo Krist bi wo nana nêmen henê ré hen kwôy wo hal wo Emen kêm ré yi yerŋge a.

²⁰ Emen na ôbi nêmenê lê are kêm. Ôbi nêmenê lê aŋga dê sa ka naa engereri ré li béna hen men, dê sa ka naa erem hen a men. Ôbi nêmenê lê hen iyôŋ naŋ néé wori wo li jé yerna hen. ²¹ Ayênaŋge kibri wô kibi aŋga dôri ka ôbi li naŋ geré wo églis men, naŋ geré wo Jêsu Krist a men hen. Ayênaŋge kibri hen iyôŋ kwôy naŋ elê elê yôd.

*Amên, bi yi geliŋ hen iyôŋ.

4

Kurôŋgi yi Jêsu Krist na pôn nêŋ hari

¹ Ôbi á, ené sôm sarŋge a nôbi wo en yi dangay a wô wo en li jé biŋ Kelma hen, bi jé lêreŋge ré yi mega kwo Emen na gey kiriŋa ôbi na uwôgêŋge hen. ² Yêŋge bay dê dengô ré men, lêŋge iyêre naŋ ðijé ré men, yêŋge bay ulê bôd men, uwôliŋge bôrŋge sa yerŋge a wô peré wo ken periŋ hen men. ³ Lêŋge kwôy bi biŋare to Tunu li aŋ ken biŋ hen na, ré mênij né. Nijba, ken môriŋge naŋ bô jalê. ⁴ Wôsa ðijé ka Emen kêm na, yi môŋ gawra wo pôn iyôŋ men, Tunu toŋ hendi bô bôrê kôba, na pôn a men. Men, aŋga ken bi bôrŋge sara kené sa uŋé ka Emen na uwôgêŋge kwôliji hen kôba, na pôn a men. ⁵ Men, nabay kêm kelmarena na pôn men, bôrna wo nabay kêm nana ay biŋ Emen men, batêm to bay lêna hen a men kôba, na pôn. ⁶ Men, Emen na pôn nêŋ hari a ré na Iba ðijé kêm men, na ôbi sa are kêm men, li jé naŋ geré wo ðijé kêm men, mô bô ðijé kêm a men.

⁷ Nijba, Emen béna nabay pôn pôn kêm gwosoy jé, nijba, na *Krist a céna mega ôbi gey. ⁸ Na ôbi á, ré liŋ bô magtubu to Emen a kôl iyôŋ ba:

«Ôbi dáy ta mereg

ap̄n ôbi pô **ɓijné** ka ôbi peraji kibi kumbul a hen tôri a gelijn **ɓijné**

ap̄n ôbi **céjn ɓijné** anɓa gay gay.»

⁹ Lijn bô magtubu to Emen kôl iyôŋ ba: «ôbi ɗay ta» hen ba, bôri na iyeŋ pôn ba? Kôl na iyôŋ ba, tumô dem ba, ôbi ré herbe tôŋ kwôy tô terare a. ¹⁰ Ap̄n ôbi bi wo herbe tô terare a hen na, ôbi a na kwo ɗay ta sa derômaran yeŋ ap̄n bi ɗiré lê bi ari ɗéri ré dôriŋ cerêd mega ɗiré gey hen iyôŋ. ¹¹ Na ôbi nap̄n yiri a **céjn ɓijné** jé lêreji jé lêreji hen. Na ôbi á, ôbi ré **ɓijn** ka pôni ré yi bay jé men, ka pôni ré yi bay kibi Emen men, bay uwôlê béré Kwôlo Dôri men, bay berê sa églis ap̄n gelijn **ɓijné** kwôlo Emen a men hen. ¹² Ôbi ɗi gawrê bay ka hen iyôŋ, bi bay ré njan bay ayê bôd bi ré lijn jé wo Emen ap̄n bi églis to yi môŋ kurôŋgi yi Krist iyôŋ hen ré gesijn ôriŋ tumô tumô, ¹³ hen iyôŋ kwôy wo nabay kêm naa **ɓijnge** pôn sa ayê bôd wona men, naa **ɓijn** sa henê wo nana hôn Kema Emen hen a men. Ôbi á, nana yijn surjê tô ayê bôd wona kwôy wo naa sa yijn môŋ Krist iyôŋ hen. ¹⁴ Wulê bi wo hen na, naa yé kamrê ka dê dê ré nijn men, naa yé mega bato wo mêw tôri ôriŋ si na si na hen né nijn men, naa ɗé bi angan gelé kan benare ka **ɓijné** ka yi môŋ kal iyôŋ hen terêna ôriŋ né nijn men, naa ɗé **ɓijné** lamêna nap̄n gwosore toji hen ré nijn a men. ¹⁵ Nijnba, kirijna nana perijn yerna ap̄n kôlin yerna kwôlê woŋ tiri hen iyôŋ na, naa yijn ka surjê sa anɓa gay gay a tô Krist a wo na ôbi sarna hen. ¹⁶ Nijnba, na sa kibri aŋa nana yijn yi wo pôn hen, men kam yi bay ka hen ré jimnijn nap̄n kini kini hen ap̄n kam yi bay ka gay gay hen ré lijn jé wo gengijn sari sari hen a men. Ôbi á, yerna ré ɗebijn gesijn wôsa bay ayê bôd perijn yirji.

ɓijné ka ɓijn nap̄n Krist hen na, bi jé lêreji yi kwo kôrbi

¹⁷ Kwôlo na kelê hen na, en kôl nañ hini Kelma. En uwôlênge bi jé lêrenge ré yi môñ kwo bay henêre Emen né hen né niñ, wôsa na ðiñé ka ermé kwôlê woji na kwoñ ani ré hen men, ¹⁸ ermé woji yi môñ kiriñ kañ dilemne iyôñ men, gelê wo Emen gôliñ nañ ðiñé hen kôba, bay uwôñ ré a men. Wôsa sarji iyêre añ bay hôn ani ré a men. ¹⁹ Men, tayre diji ré men, bay ay yirji liñ aña habiñ ka gay gay ka bay gey lê hen iyôñ kwôy kwôy hen men.

²⁰ Kenbay ba, na hen iyôñ a bay na ré gelênge gengiñ sa Krist hen né. ²¹ En hôn wo na kené toy kwôli tumô niñ. Añ tu kwôlê wo bay na gelênge kenbay ka ken biñ nañ Krist hen na, hena na yiri a. ²² Iyôñ ba, bi jé lêrenge yi môñ kwo cay ré niñ. Jé lêrenge wo cay bi wo hen li añ ken yi ðiñé ka doy lê aña habiñ lénge añ mênênge. ²³ Iyôñ ba, ken bi Emen bul jé lêrenge men, ermé wonge a men, bi yi kwo kôrbi. ²⁴ Men, bi jé lêrenge wo kôrbi bi wo hen, yi môñ kwo Emen hen iyôñ. Jé lê wo kôrbi bi wo hen na, bi biñ nañ tu kwôlê men, kwôlê woñ derôre men, bi dé tu Emen a men.

²⁵ Iyôñ ba, ken kôliñge kwôlê woñ benare ré niñ, niñba, kôliñge yerñge kwôlê woñ tiri, wôsa nabay kêm nana yi môñ kurôñgi yi wo pôn iyôñ. ²⁶ Hena bôñge ré tarênge na, ken ði bô tarê bi wo hen lénge añ ken liñ ani ka habiñ né men, ken ði tare kuriñ sara ré a men. ²⁷ Ðiba ken ðiñ ôbi bare geré ré. ²⁸ Bi kwôni wo na gemsêrê ba, bi gômse ré niñ, niñba, bi li jé damañ nañ kôbri wori uwôñiñ are nañ gerérji wô liñ nañ yiri men, ré li nañ bay nimré a men. ²⁹ Kelênge kwôlo habiñ ré niñba, ken kôl kwôlo a lê nañ megênge ði men, ken kôl na kwôlo a nême dôbiñ ka toy kebrenge a hen ibiyare men. ³⁰ Lénge bi tu Tini Emen li ña ré. Hende na añañ talê ka ôbi talênge yerñge a añ gel wo kené na kari. Añ tôre cêgê ba, Emen ré sa gôliñ nañ

ken yôd hen. ³¹ Iyôn ba, ken ði ermé wo habiñ wo gay gay wo yi bônge a hen men, bayi kwôlê men, bôd mênê men, bôd tarê men, nañare men, tiriñare a men na, ken ði baa. ³² Niñba, ken li dô nañ megênge men, ken bôriñ tu ña tonge men, ðiñge bônge jal mega wo Emen ðiñ bôri jal sarñge a wô biñare to ken biñ nañ Krist hen men.

5

Jé lê ðiñé ka mô kirijñ ka perañgi a

¹ Haw hen kena kam Emen ka ôbi perênge, iyôn ba, ken bi jé lêrenge yi mega kwori hen iyôn men. ² Anğa yôn yôn ka ken li ba, ken li hen iyôn periñ megênge damañ mega wo *Krist peréna añ ay yiri biñ temare wô sarna hen iyôn men. Ôbi ay yiri bi môñ lari wo bay ca tebiñ Emen iyôn añ dé tu Emen.

³ Haw hen wo kena ka Emen niñ hen na, bi kwôli yiñare toñ iyôn a tôn men, uwôriñare môñ garê iyôn men, tu bôriyare a men na, bi kwôliji kôliñ perênge a ré niñ men, ⁴ déñge wo kené kôl kwôlê woñ tayre nañ kwon galê ré niñ men, kené peliñge peliñare to habiñ hen ré niñ a men, niñba, ken liñ Emen dosé wô anğa ôbi li hen ði. ⁵ Iyôn ba, ken hôn wo uñé kini merê bô emé iyére to Krist a nañ to Emen a na, ré yi gengiñ na sa yiñare toñ iyôn a tôn hen ré men, sa bay uwôriñare môñ garê iyôn hen né men, sa bay garemñê are hen né a men. Wôsa ôbi garemñê are na, garemñê anğari bay ka hen yi mega kamrê kari iyôn.

⁶ Bi ðiñé lamênge nañ kibi derê woji hen né, wôsa anğa habiñ bay ka hen iyôn gi hen a lê bô Emen tari sa bay narê kwôlê a hen. ⁷ A iyôn ba, ken li miñare nañ ðiñé bay ka iyôn gi hen né. ⁸ Wôsa ca ba, na ken mô bô dilemne a niñba, haw hen wo ken biñ nañ Kelma hen na, ken mô na kirijñ ka perañgi a niñ. Iyôn ba, bi jé lêrenge yi mega ka mô kirijñ ka perañgi a iyôn ði. ⁹ Wôsa lê anğa dôri men,

kañ derôre men, kañ tiri a men, hena na kirijñ ka perañgi a. ¹⁰ Masêñge bi ken li anğa a dôriñ Kelma Jêsu hen ði.

¹¹ Bijñge nañ bay lê anğañ ðéñ iyônñ ka lijñ bô dilemne a hen né, niñba, ken dô tô jé lêreji woñ ðéñ iyônñ bi wo hen ta ði. ¹² Wôsa anğa ðiñé bay ka hen li nañ ñalê hen na, hena niné kôl kwôliji ta kêm ba a yé tayre damañ. ¹³ Añ kirijña are bay ka kêm yi tu wolé na, ðiñé a gelé derêrji réba habrêrji lew. ¹⁴ Wôsa anğa yi tu wolé na, na ka perañgi. Na ôbi á, bay ré kôl iyônñ ba:

«Jôbi wo ju yi kum hen na,
engijñ añ ju bér perê ðiñé ka ma a
añ Krist a bem merê kirijñ ka perañgi a.»

¹⁵ Iyônñ ba, ken kôbe jé lêreñge dô. Bi jé lêreñge yi môñ kwo ðiñé ka hôn ani ré hen iyônñ né, niñba, bi yi môñ kwo ðiñé kañ bay tu melênê iyônñ ði. ¹⁶ Wulê wo nana môriñ haw hen na, na wulê wo habijñ, iyônñ ba, hena kené uwônñ geré wô lijñ anğa dôri ba, ken li kwôy kwôy. ¹⁷ Yéñge kwôbrê ré, niñba, ken mase wô henê anğa Kelma Jêsu gey bi kené li hen.

¹⁸ Ken yi bay kwoyé ré, wôsa kwoyé na anğa mêne gawra, niñba, ken ði Tunu toñ hendi bô bôrê wôn bôrñge ði. ¹⁹ Dôbiñge ibiyare bôrñge a nañ kurônñ woñ ayijñ kibi Emen men, nañ kurônñ wo gay gay wo Tini béñge hen men, ken kebe hen iyônñ heramiñ Kelma nañ bôô pôn a men. ²⁰ Lijñge Ibarna Emen dosé kwôy kwôy sa are kêm a nañ hini Kelma wona Jêsu Krist.

Hal wo dôri wo yébé nañ kwo kwôrñêrji

²¹ Kenbay ka ken bijñ Krist kwôlê hen na, dô wo kenbay kôba, ken dôbijñ sarñge men.

²² Yébé, dôbiñge kwôrñêrñge sarñge mega wo ken dôbijñ Kelma hen iyônñ men. ²³ Wôsa kurô iyére a na Kelma wore mega wo Krist na ôbi sa églis hen iyônñ men, hende

na yiri men, na ôbi a gôliñ nañ tu a men. ²⁴ Iyôñ ba, bi yébé dôbiñ kwôññêrji sarji sa are kêm a mega wo églis dôbiñ sare biñ Krist hen iyôñ men.

²⁵ Imñê, kenbay kôba, ken pur yébéñge mega wo Krist perijñ églis añ ayijñ yiri biñ temare wô sare hen iyôñ men. ²⁶ Ôbi li hen iyôñ bi ñiré ñere nañ jengêre biñ Emen, ôbi pule nañ kam men, nañ kwôlê wori a men. ²⁷ Wôsa ôbi li bi hende ré sa tumôri a nañ hini emê men, bi hende ré sél men, yere ré léé ré men, ré yi kworijñ ré a men, añ bi ani kani ka habijñ ré nañ yere a. ²⁸ Kwo kwôññê yébé kôba, na hen iyôñ hende to hen men. Bi bay pur yébéñji mega wo bay perijñ kurôñgi yirji hen iyôñ men. Wôsa kwôni wo pur tamni ba, pur na yiri ôbi gañ. ²⁹ Wôsa kwôni wo tôrijñ kurôñgi yiri wori ba, nañ, nijba, ôbi biri emê men, gemni dô môñ kwo Jésu lijñ églis hen iyôñ. ³⁰ Wôsa nabay kêm nana yi môñ kam yi Krist hen iyôñ. ³¹ Lijñ bô magtubu to Emen a kôl iyôñ ba: «Na hen iyôñ aña iba ré ñé ibari nañ yori añ, añ bay nañ tamni a merêji ñem wô wo haw hen bay na kurôñgi yi wo pôn.» ³² Kwôlê bi wo hen na, na kwo dami wo yi kini uwôbêri a wo magtubu to Emen yêge sari béna. Añ en hôn wo kwôlê bi wo hen ré kôl gengijñ na sa Krist nañ églis. ³³ Men, kwôlê bi wo hen yi gengijñ sarñge kenbay men. Bi i i kôba, gey tamni mega wo ôbi geyijñ yiri hen iyôñ. Men, yébé kenbay kôba, ken biñ kwôññêñge kwôlê men.

6

Hal wo kamrê wo dôri men kwo balêrji wo dôri men

¹ Kamrê mega wo kena ka Kelma Jésu hen na, ken biñ balêñge kwôlê wôsa na hal wo dôri. ² Tôô Emen to pôni kôl iyôñ ba: «Bijñ ibam nañ yom kwôlê.» Tôô hende to hen, na to tumô to era nañ terê kibi. ³ Terê kibi wo era

nañ tôô hende to hen a na: «Bi yem ré dôrem men, jeré môriñ cêgem kelañ sa terare a nà a men.»

⁴ Kenbay balê kamrê na, ken li bi bô kamneñge tarji ré, niñba, ken gemji men, ken gelji men, ken halji a men, mega wo Kelma Jêsu geléna geréri hen iyôñ.

Hal wo dôri wo limé nañ kwo bay iyéreji wo dôri men

⁵ Kenbay ka kena limé hen na, biñge bay iyéreñge kwôlê men, ken hareji men, ken wuré tumôriji a men, lêñge jé nañ bôñge pôn a men. A hena kené li hen iyôñ na, na *Krist a kené biri kwôlê sari a hen, ⁶ ðiba, ken li na wô tirji ré men, bi bay ré denéñge a men mera ré, niñba, ken li are kê m ka Emen gey hen nañ bôô pôn wôsa kena limé ka Krist. ⁷ Lêñge jé biji nañ yi derê mega kené li biñ na Kelma iyôñ ðiba, ken li mega wo kené li biñ na gawrê iyôñ né. ⁸ Henêñge mega wo hena kwôni wo ré na lema, ré na lema ré kôba, Kelma ré sa têbêri sa kôbri wô kibi lê anğari ka dôri ka ôbi li hen.

⁹ Kenbay bay iyéy limé kôba, ken li dô nañ ci hen iyôñ men ðiba, ken kôlji na sêñge na sêñge iyôñ né. Henêñge mega wo kenbay nañ limé kañge bay ka hen kê m ôbi iyéyrenge wo dami wo derômarañ a ré na pôn nêñ hari. Ôbi dô tu gawrê ré.

Anğañ mañê ka Emen biñ biñé kari

¹⁰ Gerñé kwôlê wuñê wo na kelêñge a na: Bi nérñge ya tô Kelma wona nañ néé wori wo dami wo ôbi bêñge hen. ¹¹ Perêñge anğañ mañê kê m ka Emen bêñge hen kôbrenge a añ kirina Sidan ré era wô lamêrñge ba kené gôliñ gwosore tori. ¹² Wôsa kumbul wo nana li hen na, na nañ gawrê ré, niñba, na nañ tunu to habiñ to ô m sa kirin men, to ôriñ nañ tôô men, to ôriñ nañ néé to bô dilemne a hen nañ to habiñ to bô kal a to ôriñ nañ néé

hen a men. ¹³ Iyôn ba, ken pô anğarı mañê ka Emen. Ôbi á, kirijna wulê wo habijñ ré sa sarņge a ba, kené đebijñ Sidan iyêre men, kené đebijñ gerañ sa têrņge a kwôy wo ken derijñ kibi kumbul.

¹⁴ Iyôn ba, ken đebu sa têrņge a, añ bi tu kwôlê yi môñ arijñ woñ harê tô bôđ iyôn men, bi lê anğarı derôre yi môñ *bargay kañ kumbul ka ken tôbe têlijñ kabêrņge iyôn men. ¹⁵ Yerņge wo gwanğe tô ulê béré Kwôlo Dôri wo bijñ đijé bô jalê hen na, yi môñ garbê ka ken tôbe têrņge a iyôn men. ¹⁶ Bôrņge wo ken bi nañ wulê wulê sa Emen a hen na, yi môñ malare to ken têlijñ yerņge añ kirijna ôbi bare ré heroņge nañ đêsê ka tare yirji a hen ba, ré sa bare mañêrji añ.

¹⁷ Men, enğeņge gelê wo yi mega jabga woñ kumbul wo ken tôbe sarņge a iyôn men, ken enğe kwôlo Emen wo yi mega yebere toñ kaskar to Tunu toñ hendi bô bôrê bi hen. ¹⁸ Are bay ka kêm ka ré đêñsijñ hen na, ken uwôl Emen bi ré li nañ ken sara. Merênêņge sa uwôlê Emen a ré mega wo Tunu gelêņge hen iyôn. Iyôn ba, ken mô tu geñ men, ken lêñnê tô a kwôy men, ken uwôl Emen wô bay ayê bôđ kêm a men. ¹⁹ Men, ken uwôli wô san bi kirijna ené ay kwôlê wô kelê ba, ôbi ré bên kwôlê wo dôri keben a bi ené kôl nañ ibiyare wô kôlijñ đijé Kwôlo Dôri wori wo yi nañ kini uwôbêri hen bi bay ré hên. ²⁰ Na sa kibi Kwôlo Dôri bi wo hen aña ené yijñ ôbi derê kwôli Krist men, en yijñ daņgay a a men hen. Uwôlêņge Emen bi ené uwôl béré Kwôlo Dôri bi wo hen nañ ibiyare wôsa dô lê điba, bi ené hare ré.

Dosé to ôbi liji wô derijñ kibi kwôlê wori

²¹ Yênena Tikik wo nana piri wo li jé wo Kelma nañ bôđ pôn hen na, ôbi a sa kelêņge kwôlo gengijñ san añ bi kené

hôn ené yi iyeŋ ba men, na mi a ené li ba, a men. ²² Na wô bi wo hen aña ené jéri yerŋge a, bi ôbi ré ô kelêŋge kwôlini men, ré dôbêŋge ibiyare bôrŋge a a men hen.

²³ Bi Ibarna Emen nañ Kelma wona Jésu Krist bijñ yêñêrni bay ayê bôô kê m bô jalê men, bi li bi ken perijñ yerŋge men, ken bijñ bôrŋge sa Jésu Krist a a men tumô tumô. ²⁴ Bi Emen tô kibri sa ðijñé kê m ka pur Kelma wona Jésu Krist nañ bôô pôn nañ wulê wulê hen.

Magtubu tôô toꝓ bɨnare to kôrbi

Kimré: Magtubu tôô toꝓ bɨnare to kôrbi New Testament
copyright © 2007 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kimré

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 Jun 2022 from source files dated 28 May 2022

9dff176-4e78-52cc-9acd-204efe85cf84